

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tomáš Lozinčák

Etika a kárná odpovědnost advokáta

Bakalářská práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Etika a kárná odpovědnost advokáta zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

.....
Tomáš Lozinčák

Poděkování:

Rád bych tímto poděkoval doc. JUDr. Kateřině Frumarové, Ph.D. za ochotný a vstřícný přístup, cenné rady a vedení po celou dobu zpracovávání mé bakalářské práce.

Obsah:

Přehled použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Profesní etika	7
2 Zákon o advokacii	8
2.1 Povinnost ochrany a prosazování práv klienta, řízení se jeho pokyny a povinnost jednat čestně a svědomitě (§ 16 ZoA)	8
2.2 Povinnost výkonu advokacie tak, aby nebylo snižováno důstojnosti advokátního stavu (§ 17 ZoA)	9
2.3 Odmítnutí poskytnutí právních služeb (§ 18-20 ZoA)	11
2.4 Mlčenlivost advokáta (§ 21 ZoA)	12
2.5 Odpovědnost advokáta za způsobenou škodu (§ 24 ZoA)	14
3 Etický kodex – pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů	15
3.1 Osobní a věcná působnost Etického kodexu	15
3.2 Pravidla profesionální etiky	16
3.3 Povinnost advokáta ke klientovi	17
3.4 Odmítnutí právních služeb a odstoupení od smlouvy	20
3.5 Povinnosti v průběhu poskytování právní služby	21
3.6 Povinnosti k advokátnímu stavu	22
4 Etický kodex advokátů v Evropské unii	25
4.1 Struktura, účel a působnost	25
4.2 Obecné zásady	26
4.3 Vztahy s klienty	26
4.4 Vztahy mezi advokáty	27
5 Kárné řízení	28
5.1 Kárné provinění a kárné řízení	28
5.2 Kárný příkaz	29
5.3 Práva a povinnosti v průběhu kárného řízení	30
5.4 Odvolání proti rozhodnutí kárného senátu	30
Závěr	32
Použité zdroje	34
Abstrakt	37
Klíčová slova	37

Přehled použitých zkratk

ZoA	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
Etický kodex	Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex)
Sdělení	Sdělení představenstva České advokátní komory č. 3/1997 Věstníku k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie
Kodex	Etický kodex advokátů v Evropské unii
ČAK	Česká advokátní komora

Úvod

Téma této práce je Etika a kárná odpovědnost advokáta, ačkoli téma není nikterak nové, je svým významem a důležitostí s ohledem na zvyšující se počet praktikujících advokátů, stále se rozvíjející trh právních služeb a rozšiřující se nabídku služeb poskytovaných advokáty velmi aktuální. Právně závazná etika advokáta, která je obsažena v Zákoně o advokacii a Etickém kodexu, vymezuje mantinely základní „slušnosti“, která je od advokáta vyžadována vzhledem k jeho příslušnosti k advokátnímu stavu, s nímž je historicky spojena představa o určitém způsobu důstojného a profesionálního chování.

V této práci se pokusím odpovědět na výzkumnou otázku, zda je profesní etika advokáta upravena dostatečným způsobem, a zda je právem vynutitelná. Budu využívat zejména metodu analytickou a metodu interpretační, pomocí které se budu snažit vyložit a interpretovat skutečný význam a problematiku vybraných právních norem. S ohledem na rozsah bakalářské práce není možné se důsledně věnovat veškerým aspektům profesní etiky a každému ustanovení na tuto oblast dopadající, budu se věnovat pouze z mého pohledu nejdůležitějším právům a povinnostem advokáta, či těm, které považuji za problematické. Budu usilovat o podání základního přehledu o profesní etice advokáta, její interpretaci s poukazem na některé důsledky jejího porušení. Nejdříve se budu věnovat samotnému pojmu profesní etiky, jeho původu a vymezení. Na toto navážu soudobou hmotněprávní úpravou profesní etiky v našem právním řádu. Budu vycházet z úpravy obsažené v zákoně o advokacii a v etickém kodexu, jako stavovskému předpisu upravující etiku advokáta. Pokusím se poukázat na některé vzájemné rozdíly a nedostatky mezi těmito předpisy. Dále se s ohledem na integraci České republiky do evropských společenství zaměřím na úpravu etiky v Evropském kodexu advokátů v Evropské unii, jež dopadá na poskytování právních služeb s přeshraničním prvkem. V poslední části se poté budu věnovat procesní stránce sankcionování advokátů za porušení profesní etiky.

1 Profesní etika

Pojem etika má původ v řeckém slově „*ethos*“, jenž původně označovalo místo pastvy, ustájení a chovu domácích zvířat. V souvislosti s lidským životem označoval pojem společenstvím uznané místo k bydlení. Konkrétněji plot nebo hranici pozemku, v širším významu zvyky, jenž byly typické pro určitou oblast. Až později začal pojem *ethos* vystihovat vztah jednotlivce k ostatním, jeho vnitřní a postojoyé charakteristiky¹. V současném pojetí je etika věda, jež se zabývá správným jednáním v lidském společenství.

S pojmem etiky úzce souvisí pojem morálka, a ačkoli se v hovorové řeči oba pojmy často zaměňují, tak nejsou totožné. Morálka je předmětem zkoumání etiky. Vychází z latinského slova „*mores*“, což znamená česky mrav, zvyk či obyčej. V původním smyslu představuje způsob chování, jež je uložen člověku autoritou, ať už světskou či církevní. Morálka „*hodnotí lidské jednání z hlediska dobra a zla, a to porovnáním se svědomím člověka*“². Pro posouzení jednání za morální či nemorální je tedy rozhodujícím faktorem subjektivní stav jednatelů, zda jednání za správně považuje či nikoliv. Etika následně jako vědní disciplína objektivně hodnotí morálku, dává ji projekci a realizaci v zákonech státu³.

Základním znakem, kterým se liší právní předpisy od etiky a morálky, je jejich závaznost a vynutitelnost státní mocí. Ačkoli je etika podkladem a inspirací pro obsah právních předpisů, neznamená to, že každé neetické jednání je zakázáno a každé etické jednání je dovoleno⁴.

O profesní etice tedy můžeme hovořit jako o specifických morálních pravidlech, jež vyvstávají ve formách norem, předpisů a pravidel chování vztahujících se na příslušníky jednotlivých profesí. Zejména těch skupin profesí, u kterých jejich práce spočívá v zacházení s lidským jedincem či určitými sociálními skupinami⁵. Tyto etické normy jsou pak pro svou zvláštní důležitost a veřejný zájem na jejich důsledném dodržování nadány právní závazností vtělením do právních předpisů.

¹ HLAVINKA, Pavel. *Etika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 5.

² JANKOVSKÝ, Jirí. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. s. 21-22.

³ HLAVINKA, Pavel. *Etika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 5.

⁴ Ať již z důvodů historických či náboženských, např. Euthanasie v Polsku (60% podporuje euthanasii dle výzkumu *Withdrawing life-sustaining medical treatment and euthanasia* spol. CBOS z ledna 2013)

⁵ BELJAKOVOVÁ, Galina Ivanovna. *Profesionální etika*. Praha: Horizont, 1977. s. 20.

2 Zákon o advokacii

Základním právním předpisem na úrovni zákona, jenž upravuje etická pravidla advokátů a koncipientů je zákon č. 85/19996 Sb., o advokacii. Tento zákon představoval základní transformační nástroj pro obnovu nezávislé advokacie v ČR, ačkoli profese advokáta existovala i před rokem 1989, její postavení bylo podřízeno politickému režimu a bylo potřeba v rámci obnovy demokratického státu, aby subjekty mohly nezávisle prosazovat svá práva, a to i vůči státu samotnému⁶.

Zákon stanoví, že jedním z předpokladů pro zápis žadatele do seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou je dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. j) ZoA složení slibu do rukou předsedy České advokátní komory následujícího znění: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu.*“

Ačkoli je tento slavnostní slib koncipován v pouhých dvou větách, z pohledu etiky advokáta je velmi významný, neboť demonstrativně určuje, co zákonodárce považuje za nosný pilíř základní etiky advokátního stavu. Těmito atributy jsou ctění práva, etiky a ochrana lidských práv. Dále je ve slibu vyjádřena zvláštní pozornost povinnosti mlčenlivosti a důstojnosti, jež bude rozebírána dále v práci.

2.1 Povinnost ochrany a prosazování práv klienta, řízení se jeho pokyny a povinnost jednat čestně a svědomitě (§ 16 ZoA)

Základním prvkem vztahu advokáta s klientem je ochrana a účinné prosazování klientových práv advokátem, a podřízení se klientovým příkazům. Zákon stanoví, že příkazy klienta není advokát vázán, jsou-li takové příkazy v rozporu s právními předpisy nebo stavovským předpisem. Dojde-li advokát k závěru, že příkazy klienta jsou s tímto v rozporu, je povinen klienta o takové skutečnosti poučit, pokud bude klient na takovém pokynu trvat, je advokát oprávněn vypovědět smlouvu o poskytování právních služeb⁷.

V § 16 odst. 2 zákon klade na advokáta požadavek čestného a svědomitého jednání, při kterém je povinen důsledně využívat v zájmu klienta všech zákonných prostředků. Porušení povinnosti svědomitě a důsledně hájit všemi zákonnými prostředky zájmy klienta je však

⁶ Česká advokátní komora. *Vývoj právní úpravy advokacie po roce 1990* [online]. Cak.cz, [cit. 22. února 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/assets/doporucujeme/zakony-o-advokacii---legislativni-vyvoj-1990-2015.pdf>>.

⁷ § 20 odst. 2. ZoA

častým předmětem kárných provinění advokátů, zejména ve vztahu k pozdnímu uplatnění procesních prostředků.⁸

Při posuzování důslednosti uplatňování zákonných prostředků je zásadně nutno posuzovat danou problematiku dle zásady *de lege artis*, podle které je třeba hodnotit situaci objektivně a není možné klást na advokáta nepřiměřené požadavky, aby např. v situaci, kdy daná věc je v právní teorii i praxi sporná, předjímal vyřešení dané právní otázky judikaturou vyšších soudů⁹.

2.2 Povinnost výkonu advokacie tak, aby nebylo snižováno důstojnosti advokátního stavu (§ 17 ZoA)

Ustanovení § 17 ZoA obsahuje obecnou povinnost advokáta postupovat při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, zejména je povinen dodržovat profesní etiku a pravidla soutěže. Při použití jazykového výkladu z § 17 ZoA plyne, že předmětná úprava dopadá pouze na etiku chování advokáta při výkonu advokacie, avšak judikatura soudů i kárná praxe dovodila, že pravidla profesionální etiky zavazují advokáta k určitému chování nejen při výkonu advokacie, ale i v soukromé sféře¹⁰.

Samotný pojem snížení důstojnosti advokátního stavu není nikde v zákoně ani stavovských předpisech definován. Jedná se o neurčitý právní pojem, jež je třeba vyplnit právní teorií a soudní praxí. Stanovení pravidla pro posuzování toho, zda se advokát chová tak, že snižuje důstojnost advokátního stavu, je poměrně obtížné. Účel daného ustanovení však směřuje primárně na vnímání advokátního stavu veřejností, je tedy třeba předně posuzovat, zda chování advokáta snižuje důstojnost advokátního stavu z pohledu veřejnosti¹¹.

Ke shodnému závěru dochází i Sdělení představenstva České advokátní komory k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie¹², které konkretizuje § 9 odst. 1 písm. a) ZoA, jež stanoví, že Komora pozastaví advokátovi výkon advokacie, začal-li vykonávat činnosti neslučitelnou s výkonem advokacie.

⁸ Nedostavení se advokáta k hlavnímu líčení - rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 31. října 2014, sp. zn. K 30/2014

Advokát neodstraní vady podání či nezaplatí soudní poplatek – rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 23. února 2015, sp. zn. K 96/2014

Advokát podá vyjádření k žalobě po uplynutí lhůty, neinformuje klienta o doručení rozsudku či nepodá odvolání – rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 23. května 2014, sp. zn. K 118/2013

⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. července 2011, sp. zn. NS 25 Cdo 121/2010

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003, Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 1. října 2004 sp. zn. K 72/04

¹¹ SOKOL, Tomáš. Svoboda projevu a povinnosti advokáta. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 13.

¹² Sdělení představenstva ČAK č. 3/1997 Věstníku k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie

Sdělení v bodě 11. uvádí, že *za neslučitelné s výkonem advokacie je třeba považovat veškeré činnosti, které snižují advokáta v očích veřejnosti, vzbuzující pochybnosti o jeho poctivosti nebo jinak poškozující jeho dobré jméno, jakož i dobré jméno advokacie jako celku.* Je tedy zřejmé, že samotné vedení České advokátní komory považuje za rozhodující prvek vnímání jednání, jež snižuje důstojnost advokacie nikoli v rámci stavu, avšak z vnějšku, tedy z pohledu veřejnosti.

Považuji za vhodné upozornit na rozdíl chápání snižování advokátního stavu mezi úpravou ve Sdělení a v § 17 ZoA. Při pouhé aplikaci jazykového výkladů se může zdát, že dikce § 17 ZoA se bude vztahovat pouze na činnost v rámci výkonu advokacie („*advokát postupuje při výkonu advokacie...*“), kdežto Sdělení bude dopadat i na situaci ležící mimo výkon advokacie („*veškeré činnosti, které snižují advokáta*“), avšak jak již bylo výše uvedeno¹³, judikatura i kárná praxe dovodila aplikaci § 17 ZoA i na situaci spadající do sféry soukromého života advokáta.

Další rozdíl, ačkoli není stanoven výslovně, je možno nalézt v rozdílném časovém hledisku. Ustanovení § 17 ZoA stanoví, že advokát „*postupuje při výkonu advokacie...*“, tedy po určitou dobu v rámci více úkonů, ale i jednorázově v určité konkrétní situaci. Zatímco Sdělení (jež konkretizuje § 9 odst. 1 písm. a) ZoA) uvádí jako podmínku, že „*začal-li vykonávat jinou činnost*“, z dikce je tedy zřejmé, že předmětné ustanovení se má vztahovat pouze na činnost trvající delší časový úsek či činnost se opakující.

Posledním, avšak neméně důležitým rozdílem, který bych rád vyzdvihl, jsou procesní důsledky porušení těchto povinností. Při posouzení jednání advokáta, jímž se dopustil snížení advokátního stavu dle § 17 ZoA, bude ve věci na návrh kárného žalobce rozhodovat kárná komise¹⁴. Zatímco pokud bude činnost advokáta, jež snižuje důstojnost advokátního stavu posouzena dle § 9 odst. 1 písm. a) ZoA ve spojení s bodem 11 Sdělení, bude ve věci rozhodovat představenstvo Komory¹⁵, přičemž jedinou možnou sankcí může být pozastavení výkonu advokacie.

¹³ Viz pozn. č. 10

¹⁴ § 33 ZoA

¹⁵ § 44 odst. 3 písm. c) ZoA

2.3 Odmítnutí poskytnutí právních služeb (§ 18-20 ZoA)

Možnost advokáta odmítnout poskytování právních služeb, jež by na příkaz klienta byly v rozporu s právními předpisy či stavovskými normami, byla již zmíněna v přechozím pojednání. Takovéto odmítnutí právních služeb sleduje veřejný zájem a vyjadřuje povinnost advokáta dodržovat právní předpisy, které nemůže porušit ani v zájmu klienta¹⁶.

Mimo dodržování právních předpisů je jednou z nejdůležitější povinností advokáta chránit zájmy klienta¹⁷. Je bez pochyby, že je v zájmu klienta, aby advokát pracoval nezáujatě a pouze v jeho nejlepším zájmu. Základním předpokladem nezáujatosti a řádného zastupování klienta je vztah prostý střetu zájmů, které by mohly ovlivnit nezávislost advokáta. Podstatou úpravy střetu zájmů je především, aby k danému středu vůbec nedošlo, tedy prevence, až poté následuje řešení nastalých nežádoucích situací¹⁸. Takovýto požadavek je vyjádřen v § 19 ZoA.

V odstavci prvním § 18 ZoA je vyjádřená zásada omezené smluvní volnosti, kdy je zásadně na advokátovi, zda poskytne právní služby tomu, kdo o ně žádá. Omezená smluvní volnost se projevuje v odst. druhém, tedy v případech, kdy je advokát určen podle zvláštních právních předpisů¹⁹, nebo je ustanoven Komorou. V těchto případech má možnost (a zároveň povinnost) odmítnout služby pouze z důvodů uvedených v § 19 ZoA či dalších důvodech uvedených v článku 8 Etického kodexu, jemuž se budu podrobněji věnovat v další části této práce. Pokud advokát služby poskytnout odmítne, je z hlediska advokátní etiky vhodné²⁰ žadateli vysvětlit důvod neposkytnutí právní služby²¹.

Ustanovení § 19 ZoA oproti zmiňovanému § 18 již advokátu nedává možnost žadatele o právní služby odmítnout, nýbrž mu povinnost odmítnout žadatele přímo z taxativně vymezených důvodů ukládá. Dané ustanovení je provedením zásady, podle níž musí advokát jednat nezáujatě a pouze v zájmu klienta, což by mohlo být ohroženo střetem zájmů advokáta. Zároveň dané ustanovení posiluje důvěru klienta ve vztahu k advokátu, jelikož může mít jistotu, že informace či pokyny, které udělil advokátu, v budoucnu advokát nepoužije proti němu²².

Dále je třeba zmínit možnost advokáta vypovědět smlouvu o poskytování právních služeb, která má speciální úpravu v § 20 ZoA. Důvody pro vypovězení smlouvy jsou stanoveny

¹⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii k § 16 až 31

¹⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii k § 16 až 31

¹⁸ MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C.H. Beck, 2001. s.52.

¹⁹ Ustanovení advokáta soudem, nejčastěji dle OSŘ, SRS či TrŘ

²⁰ Za nutné obeznamenat s důvody odepření právní pomoci považují zejména situaci ustanoveného advokáta dle § 18 odst. 2 ZoA, jelikož jeho důvody jsou taxativně stanoveny v § 19 ZoA a čl. 8 Etického kodexu. V opačném případě by bylo naplnění důvodů odmítnutí nepřezkoumatelné.

²¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 116.

²² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 116.

v odst. 2., je jím narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem, nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost. Typickým případem narušení důvěry může být, pokud dojde mezi advokátem a klientem k rozporu v otázce plnění klientových pokynů advokátem (zejména jako důsledek neúspěšného právního sporu). Rozporný pohled na takovouto otázku zakládá narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem²³. Neposkytnutí potřebné součinnosti může spočívat v nepřebírání korespondence klientem, opakovaném nedostavením se na konzultace, či ztěžování dalšího postupu ve věci. Advokát může také smlouvu vypovědět, nesložil-li klient přiměřenou zálohu na odměnu.

Na stranu druhou je klient oprávněn smlouvu vypovědět kdykoliv, i bez udání důvodu. Pro případ, že byla sjednána výpovědní doba, nesmí být delší než tři měsíce.

2.4 Mlčenlivost advokáta (§ 21 ZoA)

Dodržování profesního tajemství advokáta je jedním z klíčových principů advokátní profese²⁴. Konstituování institutu advokátní mlčenlivosti vychází ze staletých zkušeností, často velmi tristních, avšak co do obsahu či formulace nebyla advokátní mlčenlivost zpochybnována ani v rámci totalitního režimu²⁵. Zajímavým faktem je, že i když minulý režim pravděpodobně získával informace o činnosti advokátů jinými cestami, tak Ústředí československé advokacie ani Ústředí české advokacie navzdory řadě žádostí oficiálně žádného advokáta nikdy mlčenlivosti nezprostito²⁶. Proto jen obtížně bychom dnes hledali stát, který by advokátní tajemství neupravoval, a nad kterým by nedohlížela příslušná profesní komora, jež by případné porušení sankcionovala.

Ústavní základ tohoto institutu můžeme nalézt v ustanoveních Listiny základních práv a svobod i v mezinárodních dokumentech zavazujících Českou republiku. Listina základních práv a svobod zároveň upravuje právo každého na právní pomoc²⁷ prostřednictvím určitého profesního stavu, jemuž je tento úkol svěřen. Je proto nezbytně nutné, aby byl též zajištěn efektivní výkon tohoto práva. Jelikož je právní pomoc často poskytována proti státu, je třeba, aby příjemci právní pomoci byli dostatečně chráněni vůči státu, a aby byl zajištěn objektivní a spravedlivý výkon tohoto práva. Lze si jen těžko představit situaci, kdy při absenci advokátní

²³ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. září 2013, zp. zn. 12 Co 336/2013

²⁴ MULLERAT, Ramón. Advokacie - na rozcestí mezi uchováním důvěry klientů a úlohou strážce bran a informátora. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6-7, s. 10.

²⁵ SOKOL, Tomáš. Zákon o ochraně dat se na advokáta nevztahuje. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 10, s. 23.

²⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 140.

²⁷ Čl. 37 a 40 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

mlčenlivosti by klient dobrovolně svěřoval úplné a pravdivé informace advokátu, které by následně mohly být snadno použity proti němu.

Institut advokátního tajemství proto poskytuje klientům odvalu, aby advokátovi sdělili celou pravdu, protože bez přístupu ke všem faktům nemohou advokáti poskytovat efektivní právní pomoc.

Účel advokátního tajemství je dvojitý, jednak může advokát po obdržení informací klientovi nabídnout zastoupení a převzít klientův případ, čímž přímo zajistí efektivní průběh výkonu spravedlnosti. Další možnost je, že se pokusí klienta odradit od nedůvodného sporu, porušení zákona či jiného nemorálního jednání²⁸.

Samotná podstata advokátního tajemství spočívá v povinnosti advokáta „zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb“. Není přitom podstatné, zda se je advokát dozvěděl od klienta, z činnosti soudů či jiným způsobem, je důležité, aby se advokát dozvěděl takovouto informaci v rámci výkonu advokacie.

Povinnost zachovávat mlčenlivost trvá i po smrti či zániku osoby, i při vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů. Zprostit mlčenlivosti může advokáta pouze klient. Při smrti fyzické osoby přechází toto právo na dědice, u zániku právnických osob na právní nástupce. Je-li dědiců či právních nástupců více, musí advokáta zprostit mlčenlivosti všichni.

Zákon stanoví výjimky, kdy advokát není vázán mlčenlivostí, např. pro případ, kdy je předmětem řízení spor mezi ním a klientem. Takovým sporem může být spor o odměně advokáta, kdy by v případě uplatnění advokátní mlčenlivosti docházelo k absurdní situaci spočívající v podstatné důkazní nouzi advokáta vůči bývalému klientovi. Dále povinností mlčenlivosti nejsou dotčeny povinnosti advokáta překazit spáchání trestného činu, ani jeho daňové povinnosti.

Samotná povinnost mlčenlivosti nezavazuje pouze advokáta, nýbrž i zaměstnance advokáta nebo společnosti, členů orgánů komory a její zaměstnance, jakožto i všechny osoby zúčastněné na kárném řízení.

Dále považuji za vhodné podotknout, že advokát se nemůže v rámci výkonu advokacie dopustit trestného činu neoznámení trestného činu dle § 368 odst. 1 Trestního zákoníku, avšak přesto se může dopustit trestného činu nepřekážení trestného činu za podmínek stanovených v § 367 odst. 1 Trestního zákoníku.

²⁸ MULLERAT, Ramón. Advokacie - na rozcestí mezi uchováním důvěry klientů a úlohou strážce bran a informátora. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6-7, s. 10.

2.5 Odpovědnost advokáta za způsobenou škodu (§ 24 ZoA)

Právní úprava advokáta za škodu způsobenu klientovi při výkonu advokacie, jež je obsažena v § 24 ZoA, je úpravou *lex specialis* ve vztahu k obecné úpravě odpovědnosti za škodu²⁹. Na rozdíl od obecné úpravy náhrady škody je § 24 ZoA koncipován tak, že zakládá objektivní odpovědnost advokáta, tj. bez zřetele k zavinění³⁰. Ustanovení obsahuje liberační důvod, jež spočívá v prokázání, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po škůdci požadovat.

Ustanovení pouze deklaruje obecnou povinnost advokáta nahradit klientu škodu, neříká však, v jakých případech nastupuje. Hlavním znakem je způsobení škody, škodou rozumíme majetkovou újmu vyjádřitelnou v penězích, spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí, či ušlým ziskem, jež spočívá v očekávaném rozmnožení majetkových hodnot³¹.

Ačkoli navzdory přísným kvalifikačním předpokladům kladeným na zájemce o výkon advokacie, není zdaleka každý klient spokojen s výsledkem advokátových služeb, to však i v případě neúspěchu ve věci pro klienta nemusí znamenat, že služby byly poskytnuty nesprávně, tedy, že by za ně advokát nesl právní odpovědnost a musel by nahradit majetkovou újmu, která vznikla v ekonomické sféře klienta. Je přirozené, že v právu k takovým situacím dochází nezdědk³². Vystává proto otázka, v jaké situaci se jedná o pochybení advokáta, a kdy jde pouze o advokátem zastávaný právní názor, jež se následně ukázal jako nesprávný.

Základní podmínka pro uplatnění odpovědnosti advokáta za způsobenou škodu je, že výkon advokacie nebyl činěn řádně, tato podmínka se musí posuzovat zásadně z hlediska § 16 ZoA³³. Je třeba posuzovat nesprávné či nevhodné uplatňování práv klienta vždy s přihlédnutím ke všem okolnostem a charakteru pochybení. Je zásadním rozdílem, zda pochybení spočívá v situaci, kdy advokát zastává určitý relevantně vyargumentovaný právní názor, který je později soudem odmítnut³⁴, či advokát podá za svého klienta žalobu nebo opravný prostředek opožděně, příp. s formálními nedostatky apod.³⁵

²⁹ § 2909, 9910 a 2913 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. 25 Cdo 2533/2007

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 30 Cdo 4851/2014

³² BUCHTA, Zdeněk. K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti. *Právní rozhledy*, 2008, č. 2, s. 16.

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2003, sp. zn. 25 Cdo 1862/2001

³⁴ Rozhodovací praxe kárné komise hovoří o „evidentní nesprávnosti“, jež pro klienta má konkrétní negativní důsledky, viz. Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 8. září 2000 sp. zn. K 23/00

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2015, sp. zn. 25 Cdo 2520/2013

3 Etický kodex – pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů

Nad rámec profesionální etiky obsažené v Zákoně o advokacii, jsou advokáti jako příslušníci odborného profesního stavu vázáni stavovskými předpisy vydávané Českou advokátní komorou. Základním stavovským předpisem upravující etiku advokáta je Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex). Tento stavovský předpis je výslovně konstituován již § 17 ZoA, který stanoví, že: „*pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže stanoví stavovský předpis*“.

Účel etického kodexu sleduje čtyři cíle, především poskytnout ochranu spotřebitelům právních služeb proti excesům advokáta (ochrana spotřebitele), dále advokacii jako celku (ochrana stavu), jednotlivých advokátům v rámci jejich soutěžních vztahů navzájem (ochrana soutěžitele), a ochranu třetích osob (ochrana veřejných zájmů).

Z rozsahu chráněných zájmů je zřejmé, že kárná odpovědnost plynoucí z porušení Etického kodexu bude nastupovat i v případech, kdy nelze uvažovat o odpovědnosti trestní ani občanskoprávní, neboť ta může plynout pouze z porušení již existující smlouvy mezi advokátem a klientem či občanskoprávního deliktu³⁶.

3.1 Osobní a věcná působnost Etického kodexu

Článek první Etického kodexu upravuje věcnou působnost. Stanoví, že Etický kodex zavazuje všechny advokáty zapsané v seznamu advokátů, dále evropské advokáty a advokáty usazené, kteří poskytují právní služby na území České Republiky. Etický kodex také zavazuje advokátní koncipienty zapsané v seznamu advokátních koncipientů, pro které Etický kodex platí v přiměřeném rozsahu, dále obchodní společnosti, jejichž předmětem podnikání je výkon advokacie.

Věcnou působnost upravuje čl. 2, který stanoví, že právní řád, jímž se řídí smluvní vztah advokáta s klientem či jinou osobou při výkonu advokacie, je pro působnost Etického kodexu nerozhodný. Jedná se o typický projev veřejnoprávní úpravy, neboť kogentně omezuje smluvní volnost stran a zamezuje smluvní vyloučení aplikace Etického kodexu. Neznamená to však, že advokát, jako podnikatelský subjekt nemůže v rámci soukromoprávního vztahu smluvně zvolit

³⁶ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká Advokátní Komora, 2000. s. 18.

jiný právní řád, jemuž bude podléhat smlouva a spory z ní plynoucí. Tímto způsobem tedy advokát může upravit svoji občanskoprávní odpovědnost, avšak nemůže se zprostit své kárné odpovědnosti.³⁷

Výjimka z tohoto je zakotvena v druhém odstavci, dopadá na případy poskytování právních služeb advokátem do zemí Evropské unie, kdy bude mít Etický kodex Evropské unie přednost před Etickým kodexem, který je k němu ve vztahu subsidiarity.

3.2 Pravidla profesionální etiky

První odstavec čl. 4 obsahuje generální klauzuli o povinnosti advokáta přispívat svým poctivým, slušným a čestným chováním k důstojnosti advokátního stavu. Ustanovení ve své podstatě sleduje stejný cíl jako § 17 ZoA, avšak pomocí přesnější terminologie prosté chyb, které později musela napravovat kárná a soudní praxe. Na rozdíl od ustanovení § 17 ZoA, které klade advokátu povinnost zdržet se jednání snižující advokátní stav, ustanovení Etického kodexu využívá přísnější dikci, a ukládá advokátu povinnost jednat tak, aby přispíval k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu. Etický kodex dále nespojuje tuto povinnost pouze s výkonem advokacie, ale s osobou advokáta, tedy i mimo přímou souvislost s výkonem advokacie, čímž napravuje výše zmíněný nedostatek § 17 ZoA, jež musel být následně judikatorně³⁸ napraven.

V dalším ustanovení je založena povinnost advokáta plnit převzaté závazky, ty je oprávněn převzít pouze za situace, že si je jist jejich splněním. Při posuzování porušení tohoto pravidla bude třeba hodnotit jednání advokáta nikoli optikou průměrného občana či podnikatele, ale z hlediska průměrně znalého a zkušeného advokáta, což obvykle bude pro advokáta znamenat požadavky vyšší³⁹.

Odstavec poslední je důležitý zejména v situaci, kdy se v jedné osobě advokáta kumulují více specializací, jako je např. daňový poradce či patentový zástupce. V rámci komplexní nabídky poradenských služeb a neustálém rozšiřování portfolia služeb poskytovaných advokáty, bývá často poměrně nesnadné oddělit a jasně vymezit jednotlivé profese, zákon proto stanoví, že byť advokát vykonává jinou činnost za úplatu, považuje se tato činnost za výkon advokacie, tedy podléhá úpravě obsažené v Etickém kodexu.

³⁷ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká Advokátní Komora, 2000. s. 20.

³⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003.

³⁹ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká Advokátní Komora, 2000. s. 22.

První odstavec čl. 5 reaguje na situace, kdy se na trhu vyskytují podnikatelé, jejichž předmětem činnosti není výkon advokacie, avšak poskytují právní služby. Přitom aktivní účast advokáta na takovémto podnikání nesmí být v rozporu s Etickým kodexem.

V odstavci druhém je vysloven zákaz advokáta spolupracovat s podnikatelem, který není advokátem, a jehož předmět činnosti zahrnuje obstarávání cizích záležitostí, bez příkazu uděleného klientem. Tato úprava dopadá např. na realitní kanceláře, kde je v rámci ochrany spotřebitele zjevný zájem, aby advokát nesl odpovědnost za právní služby přímo vůči klientu a nikoli prostřednictvím kanceláře.

3.3 Povinnost advokáta ke klientovi

Jedním ze specifík smluvního vztahu mezi advokátem a klientem je obvykle vyšší míra důvěry mezi stranami, i přesto, že se jedná o soukromoprávní vztah. Požadavek zvýšené míry důvěry plyne především z důvodů, z jakých se klient obrací s žádostí o právní pomoc na advokáta. Nežádá se o citlivé otázky, u nichž je značný zájem na utajení jejich obsahu před okolím, případně otázky, jejichž důsledky mají zásadní dopad do osobní či hospodářské sféry klienta, a proto vyvstává požadavek loajality a nezávislosti advokáta, tak aby mohl hájit zájmy klienta nejlepší možným způsobem. Jelikož však takovýto vztah vzniká nejčastěji smluvním způsobem, zejména podle obecné úpravy příkazní smlouvy, dle § 2430 a násl. Občanského zákoníku, který však nezohledňuje specifika právního vztahu advokáta s klientem, je třeba regulovat tento vztah úpravou zvláštní.

Etický kodex proto v čl. 5 tyto tradiční cnosti, jako je čest, poctivost a osobní integrita advokáta, bez kterých nemohou vztahy důvěry existovat, povyšuje mezi stavovské povinnosti⁴⁰. Advokát musí hájit pouze zájmy klientů, bez rozdílu, zda se jedná o smluvního klienta, či byl klient ustanoven soudem či Českou advokátní komorou. Etický kodex stanoví, že oprávněné zájmy klienta mají přednost před vlastními zájmy advokáta i před zájmy vůči ostatním advokátům, které by mohl mít advokát z kolegiálních důvodů.

Zásadní důležitost má přitom v zákonné dikci spojení „oprávněné zájmy“, nejedná se tedy o každý klientův zájem, nýbrž je třeba posuzovat tuto oprávněnost ve vztahu k ostatním hodnotám, s nimiž se dostává do střetu. Osobně se domnívám, že pro konstatování oprávněnosti neposlouží samotný soulad s právem, dobrými mravy či hospodářským zájmem. Je třeba oprávněnost hodnotit i ve vztahu k advokátu, podrobit klientův zájem optikou nejen obvyklých

⁴⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: ŽIVA, v.o.s., 1994. s. 50.

poměrů v advokacii, ale i individuálním odůvodněným potřebám advokáta. Lze si jistě představit situaci, kdy klient bude požadovat po advokátovi poskytnutí právních služeb, jež snesou odkladu mimo pracovní hodiny advokáta či během předem avizované dovolené. Takový klientův požadavek by byl v souladu s právem, neodporuje dobrým mravům a jistě si lze představit i klientův hospodářský zájem na poskytnutí právní služby co možná nejrychleji. Přesto však takový požadavek není oprávněný vůči advokátovi a nelze po něm rozumně požadovat, aby takovému požadavku podřídil své zájmy.

Dále je zde povinnost advokáta ověřovat úplnost či pravdivost poskytnutých skutkových informací klientem bez jeho souhlasu. Jak již bylo uvedeno výše, důvěra je jedním ze základních prvků advokacie, proto by mělo být právě v zájmu klienta, aby byl důsledně zjištěn skutkový vztah. Přitom však jedna z dalších vůdčích idejí advokacie, kterou je povinnost péče může být v tomto ohledu v protikladu s důvěrou. Jelikož důvěra spočívá ve spoléhání na pravdivost obdržených informací, tedy často slepému přebírání konkrétních informací.

Z důvodu dostání oběma povinnostem lze proto souhlasit s názorem, že by advokát měl být povinen brát v úvahu i klíčové faktory, jež jsou relevantní pro psychologii vnímání a reprodukce. Neměl by bez dalšího věřit v pravdivost a úplnost informací, které mohou být nesprávné, např. v důsledku emočního rozrušení, zdravotního stavu či delšího časového úseku mezi vjemem a jeho reprodukcí⁴¹.

Domnívám se, že v těchto případech by advokát měl klienta vést a usměrňovat tak, aby zjistil úplný a správný skutkový stav, jenž povede k efektivnímu prosazování a ochraně klientových práv a oprávněných zájmů ve smyslu § 17 ZoA⁴². Pokud by takovýto postup nebyl možný, je na místě požadovat po klientu udělení souhlasu k prověření skutkových informací, jak stanoví čl. 6 odst. 3 Etického kodexu.

Pokud by nebyl ani poté souhlas udělen, lze brát tuto skutečnost jako klientův příkaz neověřovat skutkové informace, jímž je advokát vázán. V situaci, že informace by zjevně byly nepravdivé, tak advokát může přistoupit k vypovězení či odmítnutí právní služby z důvodů spočívající v § 20 odst. 2. ZoA, tedy kvůli narušení nezbytné důvěry či neposkytnutí potřebné součinnosti.

⁴¹ TICHÝ, Liboš. *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 155.

⁴² Kárný senát ČAK se ve svém rozhodnutí ze dne 12. listopadu 1999 sp. zn. K 75/99 zabýval situací, kdy advokát slepě důvěřoval svému klientovi ve skutečnosti, že je vlastníkem nemovitosti, ačkoli vlastníkem nebyl. Na tomto základě poslal nájemníkům výzvu o vyklizení nemovitosti, ačkoli si neověřil skutečnou existenci jejich práva věc užívat. Následnou korespondenci protistrany, která rozporovala existenci vlastnického práva výpisem z katastru nemovitostí, advokát označil za „pamflet“ a „nesmysl“, které „postrádají rozumového základu“. Kárný senát konstatoval, že se advokát dopustil jednání, které bylo nečestné a snižovalo důstojnost jak protistrany, tak celého advokátního stavu. Bylo shledáno, že se dopustil porušení § 16 odst. 2 a § 17 ZoA ve spojení s čl. 4 odst. 1 a čl. 17 odst. 3 Etického kodexu.

Advokátu se dále zakazuje použít informace, které získal od klienta nebo o klientovi v souvislosti s výkonem advokacie na újmu klienta ve prospěch svůj či třetích osob. Dané ustanovení zakazuje praktiky tzv. „insider trading“, tedy využití určitých veřejně nedostupných informací, jež poškozují klienta ve svůj či prospěch třetích osob. Lze si představit různé situace na finančním trhu, typicky např. zneužití neveřejných výsledků hospodaření obchodní korporace, jejíž akcie se obchodují na akciovém trhu (odkud tento termín pochází), či v oblasti práva duševního vlastnictví.

Povinnosti advokáta vůči klientu nezanikají s ukončením poskytování právních služeb, a proto i Etický kodex, do kterého byl počátkem roku 2013 přidán v čl. 6 odstavec 5., jenž reagoval na kárnou praxi, která sankcionovala advokáty za jednostranné započítávání pohledávek za poskytnuté právní služby vůči klientům z depozita⁴³, současná úprava již omezuje právo advokáta započíst odměnu za zastupování klienta před soudem či jiným orgánem na jediný případ, a to pouze proti pohledávce klienta na výplatu přisouzené náhrady nákladů řízení.

Úprava převzetí právních služeb obsažená v článku 7. odst. 1. dopadá na případy, kdy vzniká spor ze smlouvy, kterou připravoval advokát. V takovém případě advokát není oprávněn v daném sporu poskytovat právní služby žádné ze stran, s výjimkou situace, kdy již při přípravě smlouvy strany věděly, že advokát poskytuje právní službu pouze jedné s nich, a zároveň měly příležitost si obstarat vlastního kvalifikovaného zástupce. Lze proto nanejvýše advokátům doporučit, aby při přípravě smluv pořizovali věrohodný písemný záznam o informovanosti smluvních stran s tím, komu je právní služba poskytována⁴⁴. Není-li takového záznamu, může být vědomost smluvních stran prokázána i jinými okolnostmi např. skutečností, že strany vědí, že jedna z nich je dlouhodobým klientem tohoto advokáta.

V dalších odstavcích je provedena zásada nezávislosti advokáta a prevence střetu zájmu, kdy je stanoveno, že advokát nemůže poskytovat právní služby ve stejné věci více klientům, bez výslovného souhlasu všech klientů v dané věci, byť jejich zájmy v rozporu nejsou, s výjimkou klientů ustanovených soudem či Komorou.

Načež je toto pravidlo dále zpřísněno, kdy je advokát i přes souhlas povinen poskytnutí právní služby odmítnout, jestliže v téže věci hrozí, že mezi klienty vznikne rozpor v jejich zájmech. Úprava v Etickém kodexu je proto v daném ohledu přísnější, než úprava obsažená v

⁴³ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 9. listopadu 2004 sp. zn. K 51/2003, rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 24. listopadu 2003 sp. zn. K 85/2002

⁴⁴ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká Advokátní Komora, 2000. s. 29.

§ 19 odst. 1. písm. a) ZoA, který pouze upravuje povinnost advokáta odmítnout poskytnutí právních služeb při již nastalém rozporu v zájmech, kdežto k aplikaci povinnosti obsažené v Etickém kodexu postačí již pouhý budoucí hrozící rozpor, jehož vznik je nejistý.

3.4 Odmítnutí právních služeb a odstoupení od smlouvy

Právní úprava obsažená v čl. 8 reaguje na úpravu odmítnutí a vypovězení smlouvy o poskytování právních služeb upravenou v Zákoně o advokacii⁴⁵. Etický kodex stanoví, že v případě, kdy je advokát povinen nebo oprávněn odmítnout či vypovědět poskytování právních služeb, a hodlá tak udělat, musí provést přiměřená opatření k odvrácení závažné újmy, která žadateli bezprostředně hrozí. Je otázkou jakou míru opatření lze po advokátovi v tomto případě požadovat. Bude ji nutné hodnotit vždy s ohledem na konkrétní okolnosti situace. Domnívám se, že obecně lze říci, že v zásadě větší míru přijatých opatření je třeba požadovat po advokátovi, který již je s klientem v určitém právním vztahu, a předchozím právním jednáním se mu zavázal poskytnout právní služby. Bude tak na místě, aby např. zabránil vypršení procesních lhůt včasným podáním či zabráněním vzniku škod sepsáním návrhu na předběžné opatření. V druhém případě nelze střízlivě po advokátu, jako podnikatelovi soukromého práva požadovat, aby navíc neplaceně poskytoval právní poradenství nad rámec obecné rady, jež nevyžaduje hlubší zkoumání případu. Proto si lze představit, odkázání na jiného advokáta či obecné poučení, jak má postupovat.

Za zmínku stojí, že ačkoli současný předpis používá pojem újmy „bezprostředně“ hrozící, tedy známe v okamžiku ukončení poskytování služeb, obdobná úprava z počátků advokacie na našem území, ačkoli sledovala stejný cíl, tak zavazovala advokáta k poskytování služeb podstatně déle, a to po následujících 14 dnech od výpovědi⁴⁶.

Vzájemná důvěra mezi advokátem a klientem je posílena povinností advokáta odmítnout zájemce o právní služby v případě, že by toto poskytnutí znamenalo přetížení advokáta, v jehož důsledku by nebyl schopen udržet standard dopsud poskytovaných služeb.

Mezi další důvody odmítnutí právních služeb, které Etický kodex upravuje, patří nedostatek odborných zkušeností či znalostí advokáta, daný nedostatek lze překonat výslovným souhlasem klienta o této skutečnosti, Etický kodex předpokládá, že v tomto případě bude

⁴⁵ Zejména v § 18,19 a 20 ZoA

⁴⁶ Zákon č. 96/1868 ř.z., ze dne 6. července 1968, jímžto se uvádí Řád advokátský v § 11 praví „*Advokát má právo, straně své dáti výpověď, jest ale povinen zastupovati ji ještě 14 dní, od dodání výpovědi počítajíc, pokud potřebí, aby jí uhájil právních následků; totéž jest povinen učiniti, kdyby strana jemu dala výpověď*“.

spolupracováno s jiným advokátem nebo odborníkem, také brání-li advokátu špatný zdravotní či psychický stav je oprávněn poskytnutí služeb odmítnout.

Novinkou, která byla zavedena novelizací v roce 2013, je vytvoření čl. 8 odst. 6., dle kterého advokát odmítne poskytnutí právní služby, pokud by se měl zavázat hradit, byť jen z části, náklady klienta bez nároku na jejich proplacení. Ze zápisu schůze představenstva ČAK⁴⁷ není zřejmé, z jakého důvodu a k jakému účelu byla tato úprava přijata, jako účel regulace se nabízí zamezení tzv. odvážných procentuálních žalob, kdy advokáti nabízejí klientům soudní uplatňování jejich nároků s obvykle poměrně značným rizikem neúspěchu, a to na účet samotného advokáta, jež v případě neúspěchu ponese ztrátu, a v případě úspěchu ve věci bude nárokovat značně větší, než obvyklou odměnu z přiřknuté částky. Z dikce Etického kodexu není zřejmé, zda závazek advokáta k povinnosti hradit náklady klienta je třeba vykládat restriktivně či extenzivně, v jejímž rámci by tyto náležitosti splňovala i možná, ale zároveň nejistá odměna, je proto třeba vyčkat na rozhodovací praxi soudů.

3.5 Povinnosti v průběhu poskytování právní služby

Jelikož jedním z hlavních posláních Etického kodexu je ochrana spotřebitele, normuje proto základní povinnosti advokáta v čl. 9, jejichž nedodržením by mohla vzniknout vážná újma klientovi. Mezi takovéto povinnosti patří informační povinnost advokáta o postupu ve věci i okolnostech, jež by mohly mít vliv na rozhodování klienta, včetně informací o následcích promlčení nebo běhu lhůty.⁴⁸

Peníze a jiné majetkové hodnoty, které advokát převzal, mohou být použity pouze ke stanovenému účelu a advokát je povinen spravovat je s péčí řádného hospodáře. Advokátovi se výslovně zakazuje použít depozita proti započtení pohledávky vůči klientovi⁴⁹. Smlouva o depozitu vyžaduje písemnou formu⁵⁰, depozitum je povinen vydat včas, v celé částce, a nikoli v jednotlivých splátkách⁵¹. Advokát v průběhu poskytování právních služeb musí zvažovat rizika, a zvýší-li se podstatně rozsah možné odpovědnosti nad jeho zákonné pojištění⁵², je povinen pojištění navýšit či od smlouvy odstoupit. Poslední odstavec ukládá advokátu, aby po

⁴⁷ Zápis z 36. schůze představenstva, která se konala ve dnech 11. – 12. března 2013

⁴⁸ rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 24. května 2002, sp. zn. K 13/02

⁴⁹ Čl. 6 odst. 5 Etického kodexu

⁵⁰ Usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku, čl. 7 odst. 1

⁵¹ rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 21. února 2014 sp. zn. K 77/2013

⁵² Dle § 24a odst. 1 zákona o advokacii je minimální limit výše pojistného plnění za škodu advokáta 5.000.000 Kč

skončení poskytování právních služeb vydal veškeré věci zpět klientovi. Pro jejich zadržení není důvodem ani to, že klient dosud nezaplatil odměnu advokáta či výlohy.

Advokát jako podnikatel poskytuje právní služby primárně za odměnu, Etický kodex proto stanovuje určité limity v oblasti odměňování advokáta. Stanoví, že již při sjednávání odměny musí advokát pravdivě informovat klienta o očekávaném rozsahu úkonů, na jeho žádost úplně vysvětlit výši mimosmluvní odměny. Smluvní odměna musí být přiměřená vzhledem k rozsahu a náročnosti věci, advokát je přitom oprávněn sjednat odměnu podílem na věci, nebo na jejím výsledku. Etický kodex výslovně stanoví, že za přiměřenou odměnu určenou podílem na výsledku věci nelze považovat odměnu vyšší než 25%. Advokát by přitom měl usilovat o finančně nejefektivnější řešení sporu, jež může spočívat i v doporučení k mimosoudnímu řešení sporu či v rámci rozhodčího řízení. V neposlední řadě je advokát povinen klienta informovat o jeho případném nároku na bezplatnou právní pomoc, pokud by klient splňoval podmínky pro její přiznání, určené dle zvláštních zákonů.

3.6 Povinnosti k advokátnímu stavu

Jelikož při výkonu advokacie jednájí často advokáti jménem svých klientů mezi sebou navzájem, čl. 11 Etického kodexu upravuje některé aspekty jejich profesionálního vztahu mezi advokáty navzájem. Zejména stanoví, že je-li osoba zastoupena advokátem, nesmí s ní advokát jednat přímo bez souhlasu advokáta, který ji zastupuje, ani s ním odmítnout jednat. Toto pravidlo přitom platí absolutně, a ačkoliv je advokát vázán pokyny svého klienta, tak není oprávněn jednat s klientem ani korespondenčně, bez vědomí jeho advokáta, byť by tak činil na příkaz jím zastupovaného klienta⁵³. Respekt k zastoupení protistrany je naprosto bezvýjimečný a musí být splněn do nejmenších důsledků, advokát nesmí osočovat jiného či snižovat jeho vážnost zpochybňováním jeho odborných znalostí⁵⁴. Kolegiální povinnost mezi advokáty též zrcadlí Zákon o advokacii⁵⁵, neboť advokátům ukládá povinnost při řešení právních sporů

⁵³ Kárný senát senátu ČAK se ve svém rozhodnutí ze dne 30. dubna 1999 sp. zn. K 134/98 zabýval otázkou, zda je porušením advokátní etiky jednání advokáta, který na výslovný příkaz svého klienta nereaguje na návrh k uzavření dohody o narovnání zaslaného advokátem protistrany. Advokátův klient odůvodňoval tento příkaz nutností konzultace s odborníky, aby si mohl vytvořit vlastní odborný názor. Advokát na svoji obranu uvedl, že situace mu byla nepříjemná, svého klienta vícekrát urgoval o stanovisko a upozorňoval jej na nebezpečí podání žaloby, avšak vždy dostal pokyn, že má ještě počkat. Dané skutečnosti jej však nemohou vyvinít z čl. 11 odst. 1 Etického kodexu, kde je výslovně uvedeno, že advokát nesmí odmítnout s advokátem jednat. Kárný senát zároveň naznačuje, že advokát měl v této situaci alespoň sdělit protistraně, že má příkaz ve věci nejednat. Nemůže však ponechat urgence advokáta protistrany bez jakékoliv reakce.

⁵⁴ Rozhodnutí odvolacího senátu ČAK ze dne 29. listopadu 2000 sp. zn. K 402/98.

⁵⁵ § 28 ZoA

souvisejících s výkonem advokacie využít před podáním občanskoprávní žaloby nejprve smířčího řízení před orgány ČAK. V případě vedení sporu s jiným advokátem nikoli jménem vlastním, nýbrž jménem zastupovaného klienta, je advokát povinen informovat komoru nejen o převzetí sporu, ale i o jejím výsledku. Patrně proto, aby komora mohla zvážit zahájení kárného řízení s advokátem s ohledem na výsledek soudního řízení. Pojem spor je třeba interpretovat extenzivně, nejedná se tedy pouze o soudní spor, nýbrž i o trestní oznámení či jiné právní kroky vůči advokátu⁵⁶.

Advokátu se dále zakazuje převzít zastoupení klienta, pokud již je zastupován jiným advokátem, chybí-li jeho souhlas. Takové zastupování je oprávněn převzít pouze po předchozím řádném ukončení vztahu k předchozímu advokátu. Advokát se dále nesmí podílet na činnosti osob, kteří poskytují právní služby, ačkoliv k tomu nejsou oprávněny a v zvlášť závažných případech je povinen takovou osobu nahlásit.

Advokátům poskytující právní služby ve společném výkonu advokacie ve sdružení, nebo na základě smlouvy o založení společnosti, vzniká vzájemná informační povinnost, která má předejít situacím, kdy se některý z advokátů dostane do střetu zájmu vůči klientu, jemuž právní služby poskytuje jiný advokát ve společném výkonu advokacie. Zákaz zneužití informací, které advokáti získali po dobu společného výkonu, přetrvává i po jejím zániku.

Čl. 15 upravuje vztah advokáta k advokátnímu koncipientovi, advokát má povinnost vést koncipienta tak, aby získal znalosti a zkušenosti potřebné pro vykonání advokátní zkoušky a osvojil si pravidla profesní etiky. Samotné vedení řádné praxe školitelem, tak aby vychoval kvalitního odborníka pro právní praxi, jež bude schopen samostatně a na vlastní odpovědnost poskytovat právní služby za současného důsledného dodržování etických norem, je především otázkou mravní povinnosti advokáta, coby jeho školitele. Je proto otázkou jakou měrou velké advokátní společnosti naplňují povinnost v oblasti přípravy na advokátní zkoušky, jelikož není výjimkou, že se advokátní koncipienti věnují pouze určité úzce vymezené oblasti práva, a to po celou dobu své koncipientské praxe, přičemž advokátní zkouška je pojmána komplexně, napříč různými právními oblastmi.

Etika advokáta se mimo klientů a ostatních advokátů též vztahuje na orgány veřejné moci a jiné orgány, jež rozhodují v právních věcech. Pokud tyto orgány mají stanoveny určitá pravidla, je advokát povinen jejich respektováním, byť se jedná i o pravidla nepsaná či zdvořilostní. Tím může být např. povinnost povstat při jednání před soudem, hovoří-li advokát,

⁵⁶ Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 21. dubna 2000, sp. zn. K 11/00

či je soudem tázán, a také při vyhlášení rozsudku. Dále se může jednat o slušné oblečení advokáta, zdvořilé a profesionální jednání s úřady, čímž projevuje respekt ke státní moci.

Advokát by měl také odmítnout příkaz klienta, jímž by požadoval, aby byly v řízení navrhnuty důkazy, o nichž ví, že jsou nepravdivé nebo klamavé.

Poměrně specifická povinnost advokáta spočívá ve výkonu veřejně prospěšných služeb, protože ačkoli je výkon advokacie podnikatelskou činností prováděnou za účelem zisku, je s ní také spojeno určité vyšší ušlechtilé poslání. To se projevuje právě u povinnosti advokáta podílet se v přiměřeném rozsahu na projektech směřující k ochraně lidských práv, byl-li k tomu vyzván, a to i bez nároku na odměnu. A za stejných podmínek je povinen se podílet na výzvu komory na projektech, jejichž cílem je realizování principů demokratického právního státu či zdokonalování právního řádu České Republiky.

4 Etický kodex advokátů v Evropské unii

Tak jako na úrovni národní je etika advokátů upravena Etickým kodexem, je etika upravena i úrovni Evropské unie. Tímto dokumentem je Evropský kodex advokátů v Evropské unii (The Code of Conduct for European Lawyers). Dokument byl vytvořen Radou evropských advokátních komor – CCBE (Council of the Bars and Law Societies of the European Union), jedná se o mezinárodní neziskovou organizaci, založenou roku 1960 se sídlem v Bruselu, je tvořena delegacemi advokátních komor z 32 zemí Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru. Jejím hlavním posláním je regulace advokátní profese, obrana právního státu, lidských práv a demokratických hodnot.

Jedním z nejvýznamnějších počínů této organizace bylo úsilí, jež vyústilo k přijetí Směrnice Rady č. 77/249/EHS ze dne 22. března 1977, o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů, jež opravňuje advokáty k poskytování služeb v jiných členských státech pod svým profesním označením, avšak pouze příležitostně (tzv. „hostující evropský advokát“). V návaznosti na čl. 4 této směrnice byl CCBE přijat dne 28. října 1988 Kodex chování advokátů Evropské Unii.

4.1 Struktura, účel a působnost

Etický kodex advokátů v Evropské unii se člení do preambule a dalších čtyř částí. Struktura je podobná českému Etickému kodexu, je vymezena dle jednotlivých subjektů, se kterými se advokát dostává do styku. Mimo obecné zásady je zde obsažena úprava vztahu advokáta s klienty, se soudy a mezi advokáty navzájem.

Kodex zmiňuje, že pokračující integrace Evropské unie a EHP spolu s rostoucí přeshraniční činností advokátů uvnitř těchto prostorů si vynutila přijetí společných pravidel na evropské úrovni, zavazující všechny advokáty při přeshraničním poskytování právních služeb. Touto úpravou, je Směrnice Rady č. 77/249/EHS. Kodex stanoví, že výslovným účelem je zmírnit aplikaci tzv. „dvojí etiky“ podle článku 4. dané směrnice, tedy kolizi etických pravidel domovské země advokáta a pravidel země, do níž jsou právní služby poskytovány.

Osobní působnost je vymezena v bodě 1.4 „*ratione personae*“, aplikace těchto pravidel se bude odvíjet od definice obsažené ve Směrnici č. 77/249/EHS, a to na výkon advokacie s přeshraničním prvkem, tedy advokáty, kteří vykonávají advokacii v souladu s právem domovské země a poskytují právní služby osobám do jiných zemí EU či EHS.

Věcná působnost je vymezena v bodě 1.5 „*ratione materiae*“, je stanoveno, že přeshraničním prvkem se rozumí veškeré profesní kontakty s advokáty jiných členských zemí než stát původu a jakákoliv profesní činnost v jiném členském státě než je stát původu, a to bez ohledu na fyzickou přítomnost advokáta. Úprava proto bude dopadat i na poskytování právních služeb prostřednictvím prostředků dálkové komunikace, i v případě, že advokát setrvá ve svém domovském státě.

4.2 Obecné zásady

Kodex poskytuje výčet určitých obecných zásad, konkrétní znění však přenechává každé advokátní komoře s ohledem na jejich vlastní tradice a zvyklosti.

Předně stanoví, že klíčovou zásadou je nezávislost advokáta, která musí být osvobozena od jakéhokoliv vlivu, zejména středy zájmů. Stanoví, že rada advokáta nemá žádnou hodnotu, je-li klientu dána pouze, aby se mu zalíbil, nebo jako důsledek vnějšího nátlaku. Za další pilíře je považována vzájemná důvěra a právo i povinnost mlčenlivosti o veškerých informacích, o kterých se dozvěděl při výkonu advokacie, přičemž je povinen jednat pouze v nejlepším zájmu klienta.

Kodex stanoví, že jelikož mají advokáti v určitých případech povinnost dodržovat i kodexy jiných členských států, tak tomu odpovídá povinnost advokátů se vzájemně informovat o pravidlech, která se vztahují na výkon konkrétní činnosti. Jednotlivé advokátní komory mají též povinnost předložit své kodexy sekretariátu CCBE, kde jsou pro advokáty dostupné k opatření.

4.3 Vztahy s klienty

Advokát může jednat ve věci pouze na základě zmocnění klienta, před převzetím zastupování má povinnost informovat klienta o výši odměny, jež musí být spravedlivá. V případě, že advokát požaduje na své služby složit od klienta zálohu, neměla by její výše přesáhnout rozumný odhad, v případě nesložení je oprávněn advokát věc odmítnout, nebo vypovědět smlouvu. Advokát obdobně jako v českém Etickém kodexu je povinen se snažit o co finančně nejefektivnější řešení sporu, především mimosoudní či rozhodčí, je také povinen informovat klienta o jeho nároku na bezplatnou pomoc. Advokát je povinen být vždy pojištěn, a to podle pravidel jeho domovského státu, v případě že poskytuje v hostitelském státě služby,

které nejsou kryty jeho domovským pojištěním, vyvine veškeré úsilí na zajištění pojištění pro tyto služby v jeho domovském státě.

4.4 Vztahy mezi advokáty

Advokát by měl považovat advokáty z ostatních členských států za kolegy a jednat s nimi spravedlivě. Vždy by však měl nadřadit zájmy klienta nad zájmy profese. Pokud se na advokáta obrátí kolega z jiného členského státu s požadavkem o přebrání případu, pro který nemá dostatečné znalosti, je povinen jej odmítnout. Měl by mu však pomoci získat informace pro to, aby mohl pověřit jiného advokáta, jež se schopen požadované služby poskytnout.

Kodex výslovně zakazuje přijímat provizi nebo jinou kompenzaci za referenci, nebo doporučení advokáta klientovi. Advokát také nesmí nikomu platit poplatek či jinou odměnu za klienta, který za ním byl poslán.

Jestliže má advokát za to, že kolega v jiném členském státě porušil Etický kodex, má povinnost ho na toto upozornit. Spory mezi sebou by advokáti měli řešit zejména přátelskou cestou. Není-li to možné, musí o tom nejprve informovat advokátní komory, ke kterým oba patří, tak aby tyto komory mohly nejdříve pomoci spor mezi advokáty urovnat.

5 Kárné řízení

V předchozích kapitolách jsem se zabýval hmotněprávní úpravou etiky advokáta v různých právních předpisech, aby byla úprava etiky advokáta efektivní, je nutné stanovit i způsob sankcionování jejího porušení. Procesní postup upravující kárné řízení s advokátem či advokátním koncipientem je upraven v části třetí, hlavě čtvrté zákona o advokacii a vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád).

5.1 Kárné provinění a kárné řízení

Zákon o advokacii stanoví, že kárným proviněním advokáta či advokátního koncipienta není každé porušení jeho povinností daných zákonem či stavovským předpisem, nýbrž pouze zaviněné závažné či opětovné porušení takovýchto povinností. Ačkoli by se mohlo z důvodů neustálých diskusí o potřebě zvyšování odbornosti advokátů a advokátních koncipientů zdát, že počet kárných stížností a žalob má rostoucí trend, statistiky ukazují, že i navzdory rostoucímu počtu advokátů, se daná čísla nezvyšují, ba se naopak snižují. V roce 2015 bylo podáno 1339 stížností, což je nejméně za posledních devět let, z nich však pouze 128 vyústilo v podání kárné žaloby⁵⁷.

Za kárné provinění je možno uložit sankci napomenutí, veřejného napomenutí, pokutu⁵⁸, dočasný zákaz výkonu advokacie nebo vyškrtnutí ze seznamu advokátů či advokátních koncipientů. K vyškrtnutí ze seznamu, jako nepřísnejšímu druhu sankce se přistupuje pouze v nejzávažnějších případech, které se pohybují v jednotkách ročně. Nejčastěji je takovým proviněním porušení povinností při provádění úschov peněz klientů⁵⁹.

Kárné řízení se zahajuje kárnou žalobou, podnět k jejímu podání adresovanému kárnému oddělení ČAK je oprávněn podat kdokoliv, kdo má podezření na porušení povinností advokáta či koncipienta. Advokáta, kterého se stížnost týká ČAK vyrozumí a vyzve ho, aby se k stížnosti vyjádřil. Poté kárné oddělení ČAK stížnost prošetří a dojde-li k závěru, že je stížnost důvodná, předloží ji k rozhodnutí kontrolní radě. Je-li nedůvodná, tak ji odloží.

⁵⁷ Česká advokátní komora. *Statistika činnosti kontrolního oddělení a kontrolní rady v letech 2007 – 2015*, [online]. Cak.cz, [cit. 2. března 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=10244>>

⁵⁸ Advokátovi lze udělit pokutu do výše stonásobku minimální měsíční mzdy, koncipientovy však pouze do výše dvacetinásobku minimální měsíční mzdy

⁵⁹ ČÁP, Petr. *Rozhovor: Petr Čáp - Advokátní koncipienti nemají zažité základní etické principy* [online]. Pravniprostor.cz, 19. července 2016 [cit. 2. března 2017]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-judr-petr-cap>>.

Kontrolní rada má 54 členů a volí si svého předsedu, který je oprávněn vystupovat v kárném řízení jako kárný žalobce. Shledá-li i kontrolní rada, že je stížnost důvodná, podá předseda kontrolní rady kárnou žalobu předsedovi kárné komise. Mimo předsedy kontrolní rady je oprávněn jako kárný žalobce podat kárnou žalobu také ministr spravedlnosti. Pro podání kárné žaloby zákon o advokacii stanovuje subjektivní lhůtu 6 měsíců, ode dne, kdy se kárný žalobce o skutku dozvěděl a lhůtu objektivní, dva roky ode dne, kdy ke skutku došlo. Dnem, kdy byla kárná žaloba doručena, se zahajuje kárné řízení.

Předseda kárné komise bez odkladu po zahájení kárného řízení písemně ustanoví kárný senát, který se skládá ze tří členů kárné komise. Předseda kárného senátu poté doručí žalobu advokátovi a nejpozději do tří měsíců nařídí ústní jednání.

Nezastaví-li nebo nepřeruší-li kárný senát řízení, rozhodne o zproštění nebo rozhodne o tom, že se skutek stal a uloží kárné opatření. Kárný senát též může rozhodnout, že se skutek stal, avšak jedná-li se o méně závažné provinění, může upustit od uložení kárného opatření, má-li za to, že samotné projednání kárného provinění je možno považovat za dostačující.

5.2 Kárný příkaz

Zákon o advokacii dává možnost kárnému senátu rozhodnout ve věci bez nařízení jednání kárným příkazem, pokud je skutkový stav spolehlivě zjištěn dosud opatřenými důkazy a není třeba provést ústní jednání či další dokazování. Koncepce kárného příkazu v zákoně o advokacii je značně podobná úpravě trestního příkazu obsažené v Trestním řádu. Je zde obdobně upraven rozsah sankcí, mírnějších, jež lze uložit v tomto typu zkráceného řízení. Těmi jsou pouze napomenutí či pokuta, není přitom jasné, z jakého důvodu zákonodárce neumožňuje uložit kárným příkazem i veřejné napomenutí, jelikož svou povahou se jedná též o poměrně mírné opatření. Dále s ohledem na účel kárného příkazu a výklad, jež by měl být v duchu zásady *in dubio pro reo* příznivější pro obviněného advokáta se domnívám, že bude možné použít analogii a též aplikovat ustanovení upravující upuštění od potrestání, ačkoliv to v rámci trestního příkazu není výslovně uvedeno. Písemné vyhotovení kárného příkazu se doručuje kárně obviněnému, musí obsahovat výrok, výrok o náhradě nákladů řízení a poučení o tom podat odpor.

Proti kárnému příkazu může kárně obviněný podat odpor do 15 dní od doručení kárného příkazu, čímž se kárný příkaz zrušuje a předseda kárného senátu nařídí k projednání věci jednání.

5.3 Práva a povinnosti v průběhu kárného řízení

Obviněný má předně právo seznámit se s obsahem kárné žaloby o skutku, kterého se měl dopustit. O tomto advokáta informuje předseda kárné komise doručením kárné žaloby do jeho sídla, jedná-li se o koncipienta, doručením do sídla advokáta, ke kterému je v pracovním poměru. Současně mu sdělí jména členů kárného senátu a poučí jej o možnosti vznést námitku podjatosti. Obviněný má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu, má právo se hájit, navrhnout jiné důkazy a nechat se zastoupit jiným advokátem.

Podobně jako v soudním řízení nebo ve správním řízení, kde je rozhodováno o vině a trestu, lze vyslýchat znalce nebo svědky. S tím podstatným rozdílem, že s ohledem na stavovskou povahu řízení je účast těchto osob založena na principu dobrovolnosti a nelze ji jakýmkoliv způsobem vynucovat. Svědci musí být poučeni, že tak nejsou povinni učinit a též poučení o významu svědecké výpovědi pro řádné zjištění skutkového stavu. I zde je patrný další rozdíl, a to, že úmyslné poskytnutí nepravdivé svědecké výpovědi na rozdíl od soudního řízení nenaplnuje podstatu trestného činu křivé výpovědi. Týká-li se kárné řízení koncipienta, má advokát, k němuž je v pracovním poměru právo se jednání účastnit.

Náklady kárného řízení, jež vznikly obviněnému, si nese sám. Komora nese náklady spojené s kárným řízením, náklady na tlumočnicka a náklady, které vznikly na provádění důkazů. V rozhodnutí, kterým bude uznán obviněný vinným, bude rozhodnuto i o náhradě nákladů.

Úprava posuzování použitelnosti mírnější právní úpravy, jež vychází z trestního práva a správního trestání je užito i v kárném řízení. Je stanoveno, že rozhodný je skutkový a právní stav v době, kdy ke skutku došlo, pozdější se použije, jestliže je to pro obviněného příznivější.

5.4 Odvolání proti rozhodnutí kárného senátu

Opravným prostředkem proti rozhodnutí kárného senátu je odvolání, podává se předsedovi kárné komise, adresovaného do sídla Komory. Může jej podat obviněný nebo kárný žalobce do 15 dní od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Ve věci bude rozhodovat tříčlenný senát odvolací kárné komise. Podané odvolání nemá odkladný účinek vůči rozhodnutí kárného senátu.

Odvolací kárný senát po přezkoumání rozhodnutí buď zruší, nebo odvolání zamítne a rozhodnutí potvrdí.

Rozhodnutí odvolacího kárného senátu musí obsahovat poučení, že proti rozhodnutí je možné se bránit žalobou podanou ve správním soudnictví. Žalovaným bude Česká advokátní

komora, jako právnická osoba, na níž byl přenesen výkon státní správy. Rozhodnutí o odvolání bude přezkoumávání v rámci zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, na základě žaloby proti tomuto rozhodnutí.

Závěr

Základním předpokladem pro důslednou úpravu advokátní etiky je její zachycení v právních předpisech, v mé bakalářské práci jsem se proto zabýval hmotněprávní a procesní úpravou etiky advokáta, tak jak je zachycena v právních předpisech. Úprava na jedné straně nastavuje konkrétní hranice chování, které nesmí být z hlediska etiky advokátem překročeny a současně obsahuje poměrně významné neurčité právní pojmy, které umožňují svým postupným vývojem pružně reagovat na společenské a technologické změny v oblasti poskytování právních služeb. Procesní úprava přitom dává komoře efektivní možnost, kterou může na dodržování etiky dohlížet a její porušení přísně sankcionovat. Domnívám se proto, že úprava etiky je i s ohledem na evropskou úpravu, jež obsahuje obdobné instituty a hodnoty dostatečná, a ani kárné či soudní praxi nedělá její interpretace větší problémy.

Tuto úpravu však považuji pouze za výseč části etiky advokáta, kterou zákonodárce, potažmo komora považuje za jistý mantinel, který by neměl být překročen, a takovéto porušení je sankcionováno. Samotná etika advokáta je podstatně širší, než pouhá zakazující či nařizující ustanovení předpisů. Tyto předpisy dopadají na porušení etiky advokáta a upravují případné sankce, samotné morální vlastnosti a charakterové vlohy pro výkon povolání advokáta již neupravují. Navzdory současným diskusím o potřebě neustálého zvyšování odborné kvalifikace advokátů a advokátních koncipientů v zájmu poskytování kvalitnějších právních služeb se domnívám, že by spíše měly být předmětem dalších diskusí morální předpoklady pro výkon profese advokáta, jelikož častá i nejzávažnější pochybení advokátů nepramení z neznalosti práva, nýbrž z nedostatku morálních a charakterových ctností.

Jedinými etickými předpoklady, jež zákon o advokacii stanoví je svéprávnost a trestní bezúhonnost. Advokátní komora proto nemůže odmítnout zapsat uchazeče na seznam advokátů, ačkoli zjevně svým předchozím způsobem života dokazuje, že jeho mravní vlastnosti nejsou v souladu s hodnoty a posláním advokacie. Domnívám se proto, že by mohlo být vhodné rozšířit diskuse také o mravní předpoklady pro výkon advokacie, určitou inspirací by mohla být úprava ve Spojených státech amerických a tzv. „*character and fitness test*“⁶⁰, jímž musí všichni zájemci o advokátní povolání projít. Musí nejen prokazovat svou morální způsobilost, ale též

⁶⁰ SHAW, Lori. *What Does it Take to Satisfy Character and Fitness Requirements?* [online]. Americanbar.com, 2. října 2009 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na http://www.americanbar.org/publications/syllabus_home/volume_44_2012-2013/winter_2012-2013/professionalism_whatdoesittaketosatisfycharacterandfitnessrequire.html >.

se zkoumá i jejich předchozí provinění ve věcech správních, občanských, přihlíží se k průběhu studií, soukromým aktivitám, předchozím zaměstnáním i finanční zodpovědnosti⁶¹.

Je proto otázkou jakým dalším směrem se bude vývoj advokacie a advokátní etiky ubírat, zda bude docházet k postupnému uvolňování a liberalizaci advokacie, přičemž etika bude spíše morálním závazkem nežli právním. Nebo bude komora, vědoma si potřeby posílit význam etických předpisů důsledněji kontrolovat případná porušení a iniciovat změny upravující výkon advokacie či předpoklady pro zápis advokátů samotných, což se s ohledem na zvyšující počet advokát je nasnadě. Takové zásahy je však třeba učinit uváženě, tak aby byly efektivní a nepředstavovaly pouze formální překážku pro vstup advokátní profese.

⁶¹ DUNNEWOLD, Mary. *The Other Bar Hurdle: the Character and Fitness Requirement* [online]. abaforlawstudents.com, 1. prosince 2013 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <<http://abaforlawstudents.com/2013/12/01/bar-hurdle-character-fitness-requirement/>>.

Použité zdroje

Monografie

- HLAVINKA, Pavel. *Etika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 5.
- JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. s. 21-22.
- BELJAKOVOVÁ, Galina Ivanovna. *Profesionální etika*. Praha: Horizont, 1977. s. 20
- MACKOVÁ, Alena. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 116
- ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem*. 2. vydání. Praha: Česká Advokátní Komora, 2000.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Advokacie*. Zlín: ŽIVA, v.o.s., 1994. s. 50.
- TICHÝ, Liboš. *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 155.

Odborné časopisy

- MULLERAT, Ramón. Advokacie - na rozcestí mezi uchováním důvěry klientů a úlohou strážce bran a informátora. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6-7.
- SOKOL, Tomáš. Zákon o ochraně dat se na advokáta nevztahuje. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 10. BUCHTA, Zdeněk. K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti. *Právní rozhledy*, 2008, č. 2.
- SOKOL, Tomáš. Svoboda projevu a povinnosti advokáta. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2.

Internetové zdroje

- Česká advokátní komora. *Vývoj právní úpravy advokacie po roce 1990* [online]. Cak.cz, [cit. 22. února 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/assets/doporucujeme/zakony-o-advokacii---legislativni-vyvoj-1990-2015.pdf>>.
- Česká advokátní komora. *Statistika činnosti kontrolního oddělení a kontrolní rady v letech 2007 – 2015* [online]. Cak.cz, [cit. 2. března 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=10244>>.

- ČÁP, Petr. *Rozhovor: Petr Čáp - Advokátní koncipienti nemají zažité základní etické principy* [online]. Pravniprostor.cz, 19. července 2016 [cit. 2. března 2017]. Dostupné na <<http://www.prawniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-judr-petr-cap>>.
- SHAW, Lori. *What Does it Take to Satisfy Character and Fitness Requirements?* [online]. Americanbar.com, 2. října 2009 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <http://www.americanbar.org/publications/syllabus_home/volume_44_2012-2013/winter_2012-2013/professionalism_whatdoesittaketosatisfychracterandfitnessrequire.html>.
- DUNNEWOLD, Mary. *The Other Bar Hurdle: the Character and Fitness Requirement* [online]. abaforlawstudents.com, 1. prosince 2013 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <<http://abaforlawstudents.com/2013/12/01/bar-hurdle-character-fitness-requirement/>>.

Právní předpisy:

- Zákon č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii,
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád)
- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii
- Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex).
- Sdělení představenstva ČAK č. 3/1997 věstníku k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie
- Usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokátem
- Etický kodex advokátů v Evropské unii

Judikatura:

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. 25 Cdo 2533/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2003, sp. zn. 25 Cdo 1862/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2015, sp. zn. 25 Cdo 2520/201
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. září 2013, sp. zn. 12 Co 336/2013
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003

Kárná rozhodnutí:

- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 31. 10. 2014, sp. zn. K 30/2014
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 23. 5. 2014, sp. zn. K 118/2013
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. K 96/2014
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 9. listopadu 2004 sp. zn. K 51/2003
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 24. listopadu 2003 sp. zn. K 85/2002
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 21. února 2014 sp. zn. K 77/2013
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 30. dubna 1999 sp. zn. K 134/98
- Rozhodnutí odvolacího senátu ČAK ze dne 29. listopadu 2000 sp. zn. K 402/98
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 1. 10. 2004 sp. zn. K 72/04
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 8. září 2000 sp. zn. K 23/00
- Rozhodnutí kárného senátu ČAK ze dne 30. dubna 1999 sp. zn. K 134/98

Abstrakt

V mé bakalářské práci se zabývám tématem Etika a kárná odpovědnost advokáta. Na úvod se snažím vymezit samotný pojem etiky a profesní etiky. V dalších kapitolách se pak zaměřuji na úpravu vybraných institutů etiky obsažených v Zákoně o advokacii a Etickém kodexu. Dále rozebírám evropskou perspektivu etiky advokáta při poskytování právních služeb do členských států Evropské unie obsažené v Etickém kodexu advokátů v Evropské unii. Na závěr rozebírám procesní důsledky porušení advokátní etiky v rámci kárného řízení vedeného s advokátem.

Abstract

In my bachelor thesis I am dealing with topic „Lawyer ethics and disciplinary proceeding“. At first I am trying to define the very concept of ethics and professional ethics. In following chapters I focus on substantive regulation of ethics in the Act about legal profession and in the Code of conduct. After that I focus on the European perspective in the Code of conduct for European lawyers on providing legal services to another member states of European Union. At the end I describe procedural consequence of breach of duties of a lawyer within frame of disciplinary proceeding.

Klíčová slova

Etika advokáta, profesní etika, kárné řízení, kárná žaloba, etický kodex, advokát, advokacie, Kodex chování advokátů v Evropské unii, zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Keywords

Lawyer ethics, professional ethics, disciplinary proceedings, disciplinary action, lawyer, advocacy, Rules of Professional conduct, the Code of conduct for european lawyers, Act No. 85/1996 Sb., on legal profession.